

Název předmětu: Ochrana obyvatelstva a IZS

Téma: Prevence závažných havárií

Cíl:

Student rozumí významu prevence závažných havárií, zná související právní normy a dovede je správně interpretovat.

Úkoly pro samostatnou práci:

Studium povinné literatury, vybraní studenti si připraví seminární práci na zadané téma z oblasti prevence závažných havárií o rozsahu 5 normostran textu, seminární práce budou prezentovány na semináři.

Povinná literatura:

Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích (zákon o prevenci závažných havárií).

Ochrana obyvatelstva a krizové řízení: skriptá. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015. ISBN 978-80-86466-62-0.

Dostupné také z: <http://krizport.firebrno.cz/dokumenty/skripta-ochrana-obyvatelstva-a-krizove-řízení-2015>

Doporučená literatura:

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/18/EU ze dne 4. července 2012 o kontrole nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek a o změně a následném zrušení směrnice Rady 96/82/ES.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnice 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006 (nařízení CLP).

Zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích (chemický zákon).

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 225/2015 Sb., o stanovení rozsahu bezpečnostních opatření fyzické ochrany objektu nebo zařízení zařazených do skupiny A nebo do skupiny B.

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 226/2015 Sb., o zásadách pro vymezení zóny havarijního plánování a postupu při jejím vymezení a o náležitostech obsahu vnějšího havarijního plánu.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 228/2015 Sb., o rozsahu zpracování informace veřejnosti, hlášení o vzniku závažné havárie a konečné zprávy o vzniku a dopadech závažné havárie.

Obsah:

1) Základní pojmy

Zákon o prevenci závažných havárií zapracovává do právního řádu ČR Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/18/EU ze dne 4. července 2012 o kontrole nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek a o změně a následném zrušení směrnice Rady 96/82/ES (tzv. SEVESO III). SEVESO III vychází z nové klasifikace nebezpečných látek podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnic 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006 (dále jen „nařízení CLP“) zapracované do právního řádu ČR zákonem č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích (dále jen „chemický zákon“). SEVESO III navazuje na předchozí směrnice SEVESO I z roku 1982 a SEVESO II z roku 1996. Cílem všech těchto směrnic bylo kontrolovat nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek.

Zákon o prevenci závažných havárií vychází z následujících definic základních pojmů:

- a) objektem se rozumí *„celý prostor, popřípadě soubor prostorů, ve kterém je umístěna jedna nebo více nebezpečných látek v jednom nebo více zařízeních užívaných právnickou nebo podnikající fyzickou osobou, včetně společných nebo souvisejících infrastruktur a činností“*,
- b) zařízením se rozumí *„technická nebo technologická jednotka, ve které je nebezpečná látka vyráběna, zpracovávána, používána, přepravována nebo skladována a která zahrnuje rovněž všechny části nezbytné pro provoz zařízení, zejména stavební objekty, potrubí, skladovací tankoviště, stroje, průmyslové dráhy a nákladové prostory“*,
- c) provozovatelem se rozumí *„právnická nebo podnikající fyzická osoba, která užívá nebo bude užívat objekt, ve kterém je nebo bude nebezpečná látka umístěna v množství stejném nebo větším, než je množství uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v sloupci 2 tabulky I nebo II, nebo který byl zařazen do skupiny A nebo do skupiny B rozhodnutím krajského úřadu“*,
- d) uživatelem objektu se rozumí *„právnická nebo podnikající fyzická osoba, která užívá nebo bude užívat objekt, ve kterém je nebo bude nebezpečná látka umístěna v množství menším, než je množství uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v sloupci 2 tabulky I nebo II, a který nebyl zařazen do skupiny A nebo do skupiny B rozhodnutím krajského úřadu“*,
- e) nebezpečnou látkou se rozumí vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemická směs podle nařízení CLP,
- f) umístěním nebezpečné látky se rozumí *„projektované množství nebezpečné látky, která je nebo bude vyráběna, zpracovávána, používána, přepravována nebo skladována v objektu nebo u které lze důvodně předpokládat, že se při ztrátě kontroly nad průběhem průmyslového chemického procesu nebo při vzniku závažné havárie může v objektu nahromadit“*,

- g) závažnou havárií se rozumí „*mimořádná, částečně nebo zcela neovladatelná, časově a prostorově ohraničená událost, zejména závažný únik nebezpečné látky, požár nebo výbuch, která vznikla nebo jejíž vznik bezprostředně hrozí v souvislosti s užíváním objektu, vedoucí k vážnému ohrožení nebo k vážným následkům na životech a zdraví lidí a zvířat, životním prostředí nebo majetku a zahrnující jednu nebo více nebezpečných látek*“,
- h) zdrojem rizika se rozumí „*vlastnost nebezpečné látky nebo fyzická či fyzikální situace vyvolávající možnost vzniku závažné havárie*“,
- i) rizikem se rozumí „*pravděpodobnost vzniku nežádoucího specifického účinku, ke kterému dojde během určité doby nebo za určitých okolností*“,
- j) skladováním se rozumí „*umístění určitého množství nebezpečných látek pro účely uskladnění, uložení do bezpečného opatrování nebo udržování v zásobě*“,
- k) sousedním objektem se rozumí „*objekt nacházející se v takové blízkosti jiného objektu, v důsledku které se zvyšuje pravděpodobnost vzniku nebo následky závažné havárie*“,
- l) domino efektem se rozumí „*možnost zvýšení pravděpodobnosti vzniku nebo následků závažné havárie v důsledku vzájemné blízkosti zařízení, objektů nebo skupiny objektů a umístění nebezpečných látek*“,
- m) zónou havarijního plánování se rozumí „*území v okolí objektu, ve kterém jsou uplatňovány požadavky ochrany obyvatelstva a požadavky územního rozvoje z hlediska havarijního plánování formou vnějšího havarijního plánu*“,
- n) scénářem se rozumí „*variantní popis rozvoje závažné havárie, popis rozvoje příčinných a následných, na sebe navazujících a vedle sebe i poslopně probíhajících událostí, a to buď spontánně probíhajících anebo probíhajících jako činnost lidí, které mají za účel zvládnout průběh závažné havárie*“.

2) zařazování provozovatelů

Objekty jsou podle zákona o prevenci závažných havárií zařazování od následujících kategorií:

- a) objekty zařazené do skupiny B
- b) objekty zařazené do skupiny A
- c) nezařazené objekty

Zařazení do jednotlivých kategorií je dáno množstvím nebezpečných látek umístěných v objektu, které je vyhodnoceno dle přílohy 1 k zákonu o prevenci závažných havárií. Provozovatelé objektu, kde je umístěno množství nebezpečných látek vyšší, než jsou hodnoty uvedené v příloze 1 k zákonu o prevenci závažných havárií, jsou povinni zpracovat návrh na zařazení do skupiny A nebo skupiny B dle množství nebezpečných látek umístěných v objektu. Provozovatel předloží návrh na zařazení objektu do skupiny A nebo do skupiny B příslušnému krajskému úřadu do 1 měsíce ode dne, kdy množství nebezpečné látky umístěné v objektu dosáhne hodnot uvedených v příloze 1 k zákonu o prevenci závažných havárií. Náležitosti návrhu na zařazení jsou uvedeny v § 5 odst. 4.

Pokud je množství nebezpečných látek v objektu menší, než je uvedeno v příloze 1 k zákonu o prevenci závažných havárií, avšak přesahuje 2 % množství pro zařazení do skupiny A, je provozovatel povinen předložit krajskému úřadu zpracovaný protokol o nezařazení, jehož obsah je stanoven § 4 odst. 4.

Na základě posouzení předložených návrhů o zařazení do skupiny A nebo skupiny B a protokolů o nezařazení rozhodne příslušný krajský úřad o zařazení objektu do skupiny A nebo B. Podle § 7 odst. 1 určí krajský úřad na základě informací uvedených ve výše uvedených dokumentech objekty, u kterých může dojít k domino efektu, a rozhodne o jejich zařazení do skupiny A nebo skupiny B. Do těchto skupin mohou být v důsledku toho zařazeny i objekty s množstvím nebezpečných látek nižším, než je uvedeno v příloze 1 k zákonu o prevenci závažných havárií. Pokud krajský úřad rozhodne o zařazení objektu do skupiny A nebo skupiny B, vydá příslušné správní rozhodnutí o zařazení.

3) povinnosti provozovatelů objektů zařazených do skupiny A nebo skupiny B

Podle § 9 odst. 1 zákona o prevenci závažných havárií je provozovatel objektu zařazeného do skupiny A nebo do skupiny B povinen provést posouzení rizik závažné havárie pro účely zpracování bezpečnostního programu nebo bezpečnostní zprávy. Bezpečnostní program přitom zpracovávání dle § 10 provozovatelé objektů zařazených do skupiny A. Bezpečnostní program musí mít následující obsah:

- „a) základní informace o objektu,*
- b) posouzení rizik závažné havárie,*
- c) popis zásad, cílů a politiky prevence závažných havárií,*
- d) popis systému řízení bezpečnosti a*
- e) závěrečné shrnutí.“*

Provozovatel objektu zařazeného do skupiny A je povinen zahrnout do bezpečnostního programu na základě rozhodnutí krajského úřadu také preventivní bezpečnostní opatření vztahující se k možnému vzniku domino efektu. Provozovatel je povinen předložit návrh bezpečnostního programu ke schválení krajskému úřadu nejpozději 6 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí krajského úřadu o zařazení objektu do skupiny A a nejméně jednou za 5 let provádět přezkoumání bezpečnostního programu schváleného krajským úřadem.

Bezpečnostní zprávu zpracovávání podle § 12 provozovatelé objektů zařazených do skupiny B. Obsah bezpečnostní zprávy je přitom následující:

- „a) základní informace o objektu,*
- b) technický popis objektu,*
- c) informace o složkách životního prostředí v okolí objektu,*
- d) posouzení rizik závažné havárie,*
- e) popis zásad, cílů a politiky prevence závažných havárií,*
- f) popis systému řízení bezpečnosti,*
- g) popis preventivních bezpečnostních opatření k omezení vzniku a následků závažné havárie,*

h) závěrečné shrnutí a

i) jmenovitě uvedené právnické a fyzické osoby, které se podílely na vypracování bezpečnostní zprávy.“

Provozovatel v bezpečnostní zprávě dále

„a) stanoví zásady bezpečnosti a spolehlivosti přiměřené zjištěnému nebezpečí při stavbě, provozu a údržbě jakéhokoli zařízení, jeho vybavení a infrastruktury spojené s jeho provozem, které představují nebezpečí závažné havárie,

b) vypracuje zásady vnitřního havarijního plánu a poskytne informace umožňující vypracování vnějšího havarijního plánu, ve kterých zahrne bezpečnostní opatření vztahující se k možnému vzniku domino efektu, aby bylo možno provést opatření nezbytná v případě vzniku závažné havárie a

c) zajistí odpovídající informování příslušných orgánů veřejné správy a dotčených obcí pro přijetí rozhodnutí z hlediska rozvoje nových činností nebo rozvoje v okolí stávajících objektů.“

Provozovatel zajistí v souladu s ustanovením § 13 zákona o prevenci závažných havárií nejméně jednou za 5 let posouzení bezpečnostní zprávy a předloží příslušnou zprávu o posouzení bezpečnostní zprávy ke schválení krajskému úřadu. Posouzení bezpečnostní zprávy a předložení příslušné zprávy o posouzení může dále být provedeno na základě iniciativy provozovatele, nebo na vyžádání krajského úřadu v případech odůvodněných novými skutečnostmi nebo s ohledem na nové technické poznatky nebo poznatků v hodnocení zdrojů rizika. Zpráva o posouzení bezpečnostní zprávy musí obsahovat:

„a) seznam změn provedených v objektu,

b) souhrnný vliv provedených změn na bezpečnost provozu a

c) závěr o potřebě provést aktualizaci bezpečnostní zprávy nebo věcné a odborné zdůvodnění, že nenastala potřeba provést aktualizaci bezpečnostní zprávy.“

Provozovatel objektu zařazeného do skupiny A nebo skupiny B je dále dle § 21 zákona o prevenci závažných havárií povinen pro tento objekt zpracovat plán fyzické ochrany, kde budou uvedena následující bezpečnostní opatření:

„a) analýza možností neoprávněných činností a provedení případného útoku na objekt,

b) režimová opatření,

c) fyzická ostraha a

d) technické prostředky.“

Plán fyzické ochrany zašle v souladu s § 21 odst. 3 provozovatel na vědomí příslušnému krajskému úřadu a krajskému ředitelství Policie ČR nejpozději 3 měsíce ode dne nabytí právní moci rozhodnutí krajského úřadu o schválení bezpečnostního programu nebo bezpečnostní zprávy.

Podle § 23 zákona o prevenci závažných havárií zpracuje provozovatel objektu zařazeného do skupiny B vnitřní havarijní plán, ve kterém stanoví opatření přijímaná uvnitř objektu při vzniku závažné havárie za účelem zmírnění jejích následků na

životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek. Vnitřní havarijní plán obsahuje:

- „a) jména, příjmení a funkční zařazení fyzických osob, které jsou provozovatelem pověřeny k realizaci preventivních bezpečnostních opatření,*
- b) scénáře možných havárií, scénáře odezvy na možné havárie, scénáře řízení odezvy na možné havárie a matice odpovědnosti za jednotlivé fáze odezvy na možné havárie,*
- c) popis možných následků závažné havárie,*
- d) popis činností nutných ke zmírnění následků závažné havárie,*
- e) přehled ochranných zásahových prostředků, se kterými provozovatel disponuje,*
- f) způsob vyrozumění dotčených orgánů a varování osob,*
- g) opatření pro výcvik a plán havarijních cvičení,*
- h) opatření k podpoře zmírnění následků závažné havárie mimo objekt, při zohlednění dopravní a technické infrastruktury, sídelních útvarů, významných krajinných prvků, zvláště chráněných území a území soustavy NATURA 2000 a*
- i) přehled sil a prostředků složek integrovaného záchranného systému a dalších subjektů podílejících se na řešení závažné havárie.“*

Vnitřní havarijní plán předloží v souladu s § 23 odst. 6 zákona o prevenci závažných havárií provozovatel příslušnému krajskému úřadu k uložení a evidenci a hasičskému záchrannému sboru kraje pro účely zpracování vnějšího havarijního plánu nejpozději 3 měsíce ode dne nabytí právní moci rozhodnutí krajského úřadu o schválení bezpečnostního programu nebo bezpečnostní zprávy. Podle § 25 je provozovatel povinen prověřovat vnitřní havarijní plán nejméně jednou za 3 roky ode dne jeho předložení krajskému úřadu.

V souladu s ustanovením § 26 zákona o prevenci závažných havárií se pro objekty zařazení do skupiny B stanovuje zóna havarijního plánování a zpracovává se vnější havarijní plán. Provozovatel je dle § 27 povinen zpracovat podklady pro stanovení zóny havarijního plánování a zpracování vnějšího havarijního plánu. Provozovatel předloží tyto podklady krajskému úřadu a hasičskému záchrannému sboru kraje současně s předložením návrhu bezpečnostní zprávy. Zónu havarijního plánování následně stanovuje dle § 28 krajský úřad na základě předložených informací. Hasičský záchranný sbor kraje zpracovává dle § 29 na základě těchto informací vnější havarijní plán. Provozovatel objektu je pak dle § 26 odst. 2 povinen spolupracovat s krajským úřadem, hasičským záchranným sborem kraje a dalšími subjekty na zajišťování havarijní připravenosti, informování veřejnost a preventivně výchovné činnosti v rozsahu vnějšího havarijního plánu kraje. Dle § 26 odst. 3 provozovatel pořizuje, udržuje a provozuje v zóně havarijního plánování koncové prvky varování po projednání s hasičským záchranným sborem kraje.

Provozovatelé objektu zařazených do skupiny A nebo B jsou dále v souladu s § 33 zákona o prevenci závažných havárií povinni sjednat pojištění odpovědnosti s odpovídající výší pojistného plnění do 60 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí krajského úřadu o schválení bezpečnostního programu nebo bezpečnostní zprávy.

Dle § 36 odst. 1 je provozovatel nebo uživatel objektu, v němž došlo k závažné havárii:

- a) bezodkladně ohlásit vznik závažné havárie příslušnému krajskému úřadu, České inspekci životního prostředí, příslušnému operačnímu a informačnímu středisku IZS a dotčeným obcím,
- b) zpracovat hlášení o vzniku závažné havárie a doručit jej krajskému úřadu do 24 hodin od vzniku závažné havárie.